Náučný chodník Prosieckou a Kvačianskou dolinou

Kraj:	Žilinský
Okres:	Liptovský Mikuláš
Geomorfologické jednotky:	Liptovská kotlina, Chočské vrchy a Podtatranská brázda
Geologické jednotky:	vnútrokarpatský paleogén a jadrové pohorie
Chránené územie:	národná prírodná rezervácia Prosiecka dolina a národná prírodná rezervácia Kvačianska dolina
Prístup:	bus Prosiek, otočka
Východisko:	Prosiek, severný koniec obce pri parkovisku
Trasy:	Prosiek, severný koniec obce – ústie Prosieckej doliny – Vráta – Prosiecka dolina – planina Svorad – Veľké Borové – Oblazy – Kvačianska dolina – Kvačany – ústie Prosieckej doliny
Dĺžky, prevýšenia:	17 km, prevýšenie 500 m
Časy prechodu:	6 – 7 h
Počty zastávok:	14
Náročnosť:	stredne náročná trasa (dĺžkou i exponovaným prechodom Prosieckej doliny)

Zameranie chodníka: prírodovedné, ochranárske, kultúrno-historické

Typ chodníka: samoobslužný, okružný, obojsmerný (opačným smerom na technických pomôckach nepohodlný), peší, celoročný (za mrazu pre ľad či námrazu nebezpečný až neschodný!)

Nadväznosť na turistickú značku: Väčšina trasy je súbežná postupne s modrou, červenou a žltou turistickou značkou.

Rok otvorenia: 1978; 1992, 1996 a 2013 obnova

Aktuálny stav: Informačné panely sú v dobrom stave, priebežne obnovované.

Textový sprievodca: nie je

Kontakt: Občianske združenie Oblazy, 032 23 Kvačany, tel. 0905 525 129 (Chodník bol pod gesciou OZ Oblazy v roku 2013 obnovený v spolupráci so Spoločenstvom urbarialistov z Kvačian a Prosieka, TJ Družstevník Kvačany, TJ Prosiek, členmi DHZ Kvačany, zamestnancami Správy TANAP-u a za pomoci bežných ľudí.)

Poznámka: Náučný chodník prechádza viacerými obcami, t. z. je možné naň nastúpiť z rôznych miest. Prosieckou dolinou trasa vedie aj po kovových rebríkoch a miestami je zabezpečená reťazami. Za vysokého vodného stavu (tiesňava Vráta, pri vyvieračke a i.) či mrazu a snehu (mostíky, reťaze, rebríky) môže byť jej prechod problematický až nemožný. Časť trasy Kvačianskou dolinou je vhodná aj pre bicykle.

Využiteľnosť pre školy

Náučný chodník je vďaka jedinečným prírodným fenoménom vhodný pre terénne vyučovanie. Obsah informačných panelov poskytuje dostatok informácií pre žiakov. Odporúčame nástup v Prosieku s ukončením túry v Hutách (t. z. na Oblazoch pri Hornom mlyne odbočiť lesnou cestou vľavo na červenú značku). Pozri poznámku vyššie.

Čo sa oplatí vidieť na trase náučného chodníka a v okolí

Prosiek. Obec v severozápadnej časti Liptovskej kotliny (súčasti Podtatranskej kotliny) na úpätí Chočských vrchov severozápadne od Liptovského Mikuláša ležiaca pozdĺž Prosiečanky, ústiacej do vodnej nádrže Liptovská Mara na Váhu. Severne od obce v oblasti Hrádku pri ústí Prosieckej doliny sa nachádzajú stopy po osídlení od doby halštatskej. Prvá písomná zmienka o obci je z roku 1287. Patrila zemianskym rodinám Joobovcov a Kubínyiovcov. Obyvatelia sa živili poľnohospodárstvom. Obec podporovala partizánske hnutie a Slovenské národné povstanie. Pamiatkou je rímskokatolícky kostol sv. Alžbety, pôvodne gotická kaplnka s predstavanou vežou zo začiatku 14. storočia.

Národná prírodná rezervácia Prosiecka dolina. Chránené územie v strednej časti Chočských vrchov povyše obce Prosiek vyhlásené v roku 1967 na ochranu jednej z ich najkrajších tiesňavových dolín s bohatým zastúpením krasových foriem georeliéfu a pestrou biotou inverzných biotopov na mezozoickom vápencovom a dolomitovom podklade s chránenými druhmi. Hlbokú dolinu medzi masívom Prosečného a Lomnej preteká Prosiečanka, ktorej voda do doliny prichádza od severu dvoma zdrojnicami z nekrasového prostredia Podtatranskej brázdy. Západná zdrojnica vytvára 15 m vysoký vodopád Červené piesky, strácajúci sa po niekoľkých desiatkach metrov v podzemí, a druhá –

východná – sa na styku flyša (pieskovce, ílovce) a vápencov a dolomitov Chočských vrchov ponára. Prosiečanka preteká dolinou v podzemí, po povrchu tečie iba počas silných dažďov alebo pri topení snehu. Na povrch sa dostáva až nad ústím doliny v zúženom úseku Vráta ako mohutná krasová vyvieračka a ako vodnatý potok opúšťa dolinu. Vysoké strmé svahy Prosieckej doliny so skalnými stenami umožnili zachovanie pôvodných lesných a skalných biocenóz s výskytom vzácnych druhov, napr. astra alpínska (*Aster alpinus*), horec Clusiov (*Gentiana clusii*), prvosienka holá (*Primula auricula*), poniklec slovenský (*Pulsatilla slavica*). V najužších častiach doliny (Vráta, Sokol) sa prejavuje v dôsledku kombinácie ich veľkej hĺbky a tvaru vegetačná inverzia, a to najmä výskytom vysokohorských druhov vo výške len okolo 700 m n. m. Ďalšou zaujímavosťou sú v jej bralných častiach miestami vo výške nad dnom doliny zabudované železné traverzy. Predstavujú pozostatok vozovej cesty spájajúcej Oravu s Liptovom. Rezervácia je súčasťou územia európskeho významu Prosečné a chráneného vtáčieho územia Chočské vrchy (obe sú súčasťou sústavy Natura 2000).

Veľké Borové. Obec východne od Dolného Kubína v Podtatranskej brázde medzi Chočskými vrchmi a Skorušinskými vrchmi na rozhraní Oravy a Liptova založená pravdepodobne v 16. storočí goralskými osadníkmi z hornej Oravy. Prvá písomná zmienka pochádza z roku 1646. Obyvatelia sa živili prevažne chovom oviec, drobným poľnohospodárstvom, remeslami a podomovým obchodom – v 18. storočí ako sklári (sklárske huty vznikli na mieste susednej obce Huty) a ešte aj v 20. storočí ako riečičiari a sitári. V blízkosti obce dopadol v roku 1895 meteorit s hmotnosťou približne 6,1 kg, ktorého fragmenty sú v múzeách v Budapešti (5,5 kg), Chicagu, Londýne a i. Po rapídnom úbytku obyvateľstva od 70. rokov 20. storočia obec nadobudla prevažne rekreačnú funkciu.

Národná prírodná rezervácia Kvačianska dolina. Chránené územie vo východnej časti Chočských vrchov medzi obcami Kvačany a Huty vyhlásené v roku 1967 na ochranu hlbokej antecedentnej doliny s bralnými svahmi v mezozoických vápencoch a dolomitoch medzi masívmi Prosečného a Ostrého – Holice (na okraji Západných Tatier) so zachovalými lesnými a skalnými biocenózami s chránenými a ohrozenými taxónmi flóry a fauny. Stredná časť doliny má charakter tiesňavy. Tento nepriechodný úsek lesná cesta obchádza a vedie vo výške striedavo stúpajúc a klesajúc ľavým svahom s niekoľkými vyhliadkovými – aj novo vybudovanými – stanovišťami (Kobyliny, Veľký Roháč, Malý Roháč). Dolinou preteká Kvačianka – prichádzajúca od obce Huty –, do ktorej na hornom konci tiesňavovitého úseku v lokalite **Oblazy** sprava ústi Borovianka s povyše do nej vodopádom ústiacim Ráztockým potokom. Na Oblazoch sa z pôvodných troch drevených vodných mlynov z 19. storočia zachovali dva, ktoré sú kultúrnymi pamiatkami (Horný, Gejdošovský, a Dolný, Brunčiakovský, aj s technickým vybavením). („Tretí mlyn“ bol furmanskou krčmou, ktorú zničili v roku 1944 ustupujúci fašisti.) K záchrane schátralých mlynov prispelo úsilie dobrovoľných ochrancov prírody v 80. rokoch 20. storočia. Verejnosti prístupné – Dolný mlyn s pílou je v prevádzke a nachádza sa v ňom expozícia mlynárskej techniky. Rezervácia je súčasťou územia európskeho významu Prosečné a chráneného vtáčieho územia Chočské vrchy (obe sú súčasťou sústavy Natura 2000).

Kvačany. Obec v severozápadnej časti Liptovskej kotliny (súčasti Podtatranskej kotliny) blízko kontaktu Chočských vrchov so Západnými Tatrami severozápadne od Liptovského Mikuláša ležiaca pozdĺž Kvačianky. Územie (nad časťou Dlhá Lúka) bolo osídlené už v čase púchovskej kultúry (3. stor. p. n. l.). Prvá písomná zmienka o obci je z roku 1319. Pamiatkami sú: rímskokatolícky kostol sv. Kataríny Alexandrijskej, mlyny na Oblazoch (pozri v hesle vyššie) a kúria z 18. storočia.

Liptovská kotlina. Jeden z troch geomorfologických podcelkov **Podtatranskej kotliny**, vyhraničený zhruba medzi Ružomberkom, Važcom, Štrbským sedlom, Pribylinou a Kvačanmi; so zvyšnými jej dvoma časťami susedí na východe – s Popradskou kotlinou – a severovýchode – Tatranským podhorím. Ďalej susedí s Veľkou Fatrou, Nízkymi Tatrami, Kozími chrbtami, Západnými Tatrami a Chočskými vrchmi. Predstavuje mohutnú tektonickú depresiu ležiacu vo výškach zhruba 470 – 900 m n. m. Je vyplnená kvartérnymi terasovými a nivnými sedimentmi riek a potokov (hliny, štrkopiesky) a pod

tatranským úpätím i glacifluviálnymi terasovanými kužeľmi (štrky, štrkopiesky), čiastočne prikrývajúcimi podložné paleogénne horniny (flyš: pieskovce a ílovce). Tieto lokálne i s drobnými mezozoickými ostrovmi (Hrubý grúň) výraznejšie vystupujú nad zvlnený reliéf s dlhými plochými chrbtami až plošinami a majú charakter až vrchoviny. V oblasti niektorých zlomov sa vyskytujú travertíny (Lúčky, Bešeňová, Liptovské Sliače).

Chočské vrchy. Plošne neveľké jadrové pohorie pretiahleho západo-východne orientovaného pôdorysu medzi Ružomberkom, Kvačanmi, Veľkým Borovým a Vyšným Kubínom, v ktorom kryštalické jadro nevystupuje na povrch. Je teda budované najmä mezozoickými vápencami a dolomitmi s drobnými ostrovčekmi flyšu ako zvyškami niekdajšej paleogénnej pokrývky. Je charakteristické bralným reliéfom a krasovými fenoménmi. Je bez ústredného chrbta či hrebeňa, keďže ho priečne rozrezávajú potoky v hlbokých údoliach miestami s tiesňavovými úsekmi (Teplianka, Kalamenianka, Sestrč, Prosiečanka a Kvačianka). Vrcholí vo svojej západnej časti Veľkým Chočom, siahajúcim až do kosodrevinového vegetačného stupňa (1 611 m n. m.).

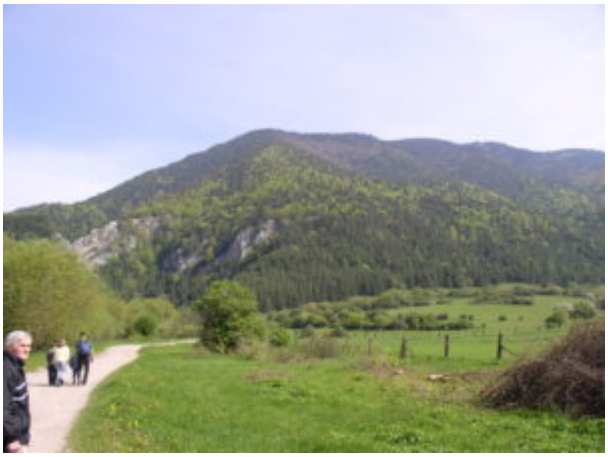
Podtatranská brázda. Pretiahla dvojdielna depresia pozdĺž severného úpätia Chočských vrchov a Tatier od severu lemovaná Skorušinskými vrchmi a Spišskou Magurou. Ide o zníženinu vyerodovanú v relatívne menej odolnom prostredí flyša vnútrokarpatského paleogénu s prevahou ílovcov či jemných pieskovcov nad pieskovcami a mierne zvlneným hladko modelovaným reliéfom s nadmorskými výškami v rozpätí zhruba 720 – 1 000 m. V jej západnej časti leží Malatiná, Veľké Borové, Huty, Zuberec, Habovka a Oravice a vo východnej Tatranská Javorina a Ždiar. Nadväzujúce územie medzi týmito dvoma časťami našej brázdy v Poľsku predstavuje ich geomorfologická jednotka Podhale (tento názov označuje zároveň kultúrny región a pochádza z poľ. *hala* – horský pasienok, hoľa).

Skorušinské vrchy. Pohorie na severe Slovenska východne od Dolného Kubína zhruba medzi Malatinou a Suchou Horou pretiahle v smere juhozápad-severovýchod budované flyšom vnútrokarpatského paleogénu s absolútnou prevahou pieskovcov nad ílovcami. Pohorie so zvyškami zarovnaných povrchov má miernejšie sklonené a dlhšie severozápadné svahy k Oravskej kotline a strmšie a kratšie k Podtatranskej brázde. Pohorie so stredne až hlboko rezaným reliéfom kulminuje Skorušinou 1 314 m n. m., na ktorej plochom zalesnenom vrchole stojí 13 m vysoká oceľová vyhliadková veža. Masívny, v strednej časti široký chrbát naprieč rozrezali ľavostranné prítoky Oravy prameniace v Tatrách (Studený potok a Oravica). Týmito dolinami vedú štátne cesty. Geologická stavba územia so striedaním sedimentárnych hornín s rôznou priepustnosťou je predpokladom pre tvorbu zosuvov, veľmi hojných i v súčasnosti na celom území pohoria.

Názvy informačných panelov

1. Náučný chodník Prosieckou a Kvačianskou dolinou
2. Vráta a vyvieračky
3. Pôda a rastlinstvo
4. Polhora – lesy a živočíšstvo
5. Červené piesky a Sokol
6. Národná prírodná rezervácia Prosiecka dolina
7. Svorad, ponory a ukážka sukcesie
8. Kvačianska dolina
9. Oblazy
10. Flóra
11. Cesta Kvačianskou dolinou
12. Kvačianska dolina
13. ?

14. Dolinka Kamenná

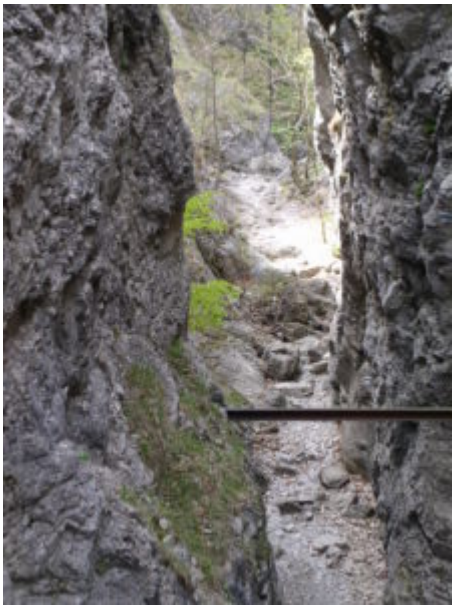

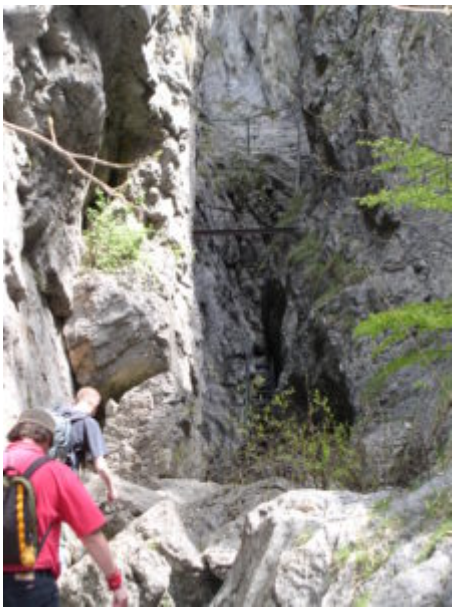

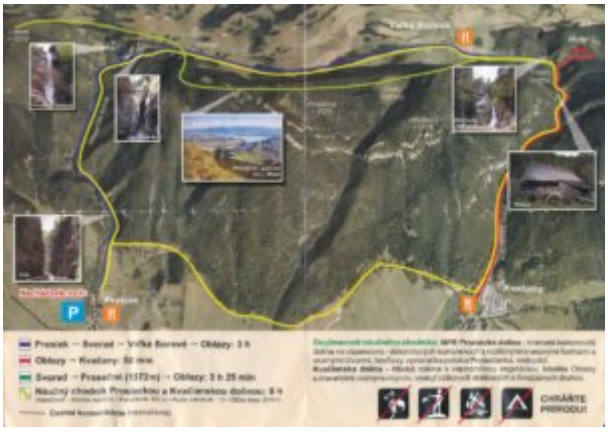

Prosiek → Svorad → Veľké Borové → Oblazy: 3 h
Oblazy → Kvačany: 50 min
Svorad → Prasolné (1372 m) → Oblazy: 3 h 25 min
Náučný chodník Prosiekom a Kvačianskou dolinou: 6 h
CHRÁŇTE PRÍRODU!

